

Maxmudov Mirali Jabborovich

Chirchiq davlat pedagogika universiteti katta o'qituvchisi.

KREATIV YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNING KOMPOZITSION QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimida talabalarning kasbiy va shaxsiy xususiyatlarini rivojlantirishda kreativ yondashuvning ahamiyati, uning pedagogik texnologiyalari va metodikalarini qo'llashning afzalliklari tahlil qilinadi. Kreativ yondashuv asosida kompozitsion qobiliyatlarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish talabalarning ijodkorligi, tanqidiy fikrlash qobiliyati va yangi g'oyalarni qabul qilish layoqatini oshirishga xizmat qilishi ko'rsatilgan. Ushbu metodika doirasida pedagogik va psixologik metodlarning uyg'un qo'llanilishi, raqamli texnologiyalarni joriy etish, mustaqil va jamoaviy ta'lim usullaridan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari yoritiladi.

Kalit so'zlar: kreativ yondashuv, kompozitsion qobiliyat, pedagogik texnologiyalar, ijodkorlik, amaliy faoliyat, refleksiv yondashuv, raqamli vositalar, ta'lim metodikasi, tanqidiy fikrlash, individual ta'lim.

Annotation: this article analyzes the importance of the creative approach in the development of professional and personal characteristics of students in the modern educational system, the advantages of applying its pedagogical technologies and methodologies. The improvement of the methodology for the development of compositional abilities on the basis of the creative approach has been shown to serve to increase the creativity, critical thinking ability and the ability to accept new ideas of students. Within the framework of this methodology, the specific features of the harmonious use of pedagogical and psychological methods, the introduction of digital technologies, the use of independent and collective educational methods are highlighted.

Keywords: creative approach, compositional ability, pedagogical technologies, creativity, practical activity, reflexive approach, digital tools, educational methodology, critical thinking, individual education.

Zamonaviy ta'limda talabalar kasbiy va shaxsiy xususiyatlarini rivojlantirishda kreativ yondashuv ta'limning pedagogik texnologiyalari va metodikalari bugungi kunda sifat va samaradorlik omili bo'lib, bir qator afzalliklarni namoyon etmoqda.

Kreativ yondashuv – bu qandaydir yangi, betakror narsa yarata olish layoqati, badiiy shakl yaratish, fikrlash, g'oya va yechimga olib keluvchi aqliy jarayon. Shaxsning yangi g'oyalarni yaratish va qabul qilishga tayyorligini tavsiflovchi ijodiy qobiliyati ekanligi ko'rsatilgan.

Kompozitsion qobiliyat – bu rang, tasvir, shakl va tekstura kabi vizual elementlarni muvozanatli va uyg'un san'at asariga joylashtirish qobiliyati demakdir. Bu tomoshabinning kuzatuvini boshqarish va mo'ljallangan xabar yoki hissiyotni yetkazish uchun muvozanat, kontrast, birlik va markazlashtirilgan nuqtalar kabi tamoyillarni o'z ichiga oladi.

Kreativ yondashuv asosida talabalarning kompozitsion qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish yangilikka, tanqidiy fikrlashga va o'zini namoyon qilishga undaydigan muhitni shakllantirishni nazarda tutadi. Ushbu metodologiyani yaxshilash uchun bir nechta strategiyalar

mavjud va bir qancha texnologiyalar va metodlarni qo'llash quyidagilarni yuzaga chiqishiga xizmat qiladi:

-talabanning o'quv faoliyati mazmunini belgilash, ta'lim olish usullari va sur'atlari, hamda ilm-fan, texnologiya, muhandislik, san'atni ijodiy muammolarni hal qilish va innovatsiyalarni rag'batlantirish uchun birlashtirish;

- Talabalarning raqamli vositalar imkoniyatlarini kengaytirish uchun san'at kompozitsiyasi dasturlari, raqamli san'at platformalari va boshqa ijodiy texnologiyalardan foydalanish, kompozitsion qobiliyatlarini yuzaga chiqarish va yanada uni rivojlantirish;

- talaba tomonidan o'quv dasturlarini mustaqil ravishda o'zlashtirish texnologiyalarini onlayn manbalar orqali auditoriyadan tashqarida o'rganishni osonlashtirish uchun onlayn darsliklar, virtual asboblardan va kompozitsiya ilovalariga kirishni ta'minlang, hamda uning muvaffaqiyatsizlik omillarini bartaraf etish malakalarini shakllantirish;

- talabalarning hamkorlikdagi loyihalari orqali guruh kompozitsiyalari, tengdoshlarning sharhlari va birgalikdagi chiqishlar orqali jamoaviy ishlashni rivojlantirish;

-talabanning mustaqil topshiriqlarni olishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish, ko'nikmalarini tarbiyalash, mutaxassislikka nisbatan mavjud bo'lgan kognitiv qiziqishlarni rivojlantirish;

- talaba shaxsida reflektiv yondashuv ko'nikmasini shakllantirish orqali, o'z-o'zini o'rganish, mavjud qobiliyatlarini rag'batlantirish, o'z faoliyatiga tanqidiy ko'z bilan qarashni ratsional omillarni o'zida mujassamlashtirgan individual jihatlarni shakllantirish;

- Professional rassomlar va boshqa ijodkorlarni o'z tajribalari va usullarini namoyish qilishda shaxsiy yo'l-yo'riq va fikr-mulohazalarni taqdim eta oladigan murabbiylar bilan bog'lash, bu ularga mustaqil loyihalar orqali o'z qiziqishlari va ehtiroslarini amalga oshirishga imkon beradi.

Kreativ yondashuvlarni tuzilgan metodologiyalar bilan birlashtirib, o'qituvchilar o'z talabalarining kompozitsion qobiliyatlarini sezilarli darajada oshirishlari mumkin, ularni san'at va undan tashqarida ham akademik, ham real dunyo muammolariga tayyorlaydilar.

Kompozitsion qobiliyatlarni rivojlantirish metodikasini o'rganish, fikr-mulohazalar va tajribalarning kombinatsiyasini o'z ichiga oladi. Turli sohalarida kompozitsion qobiliyatni oshirishning bir necha samarali usullari mavjud. Doimiy amaliyot bu - doimiy va kasbga bag'ishlangan amaliyot ko'nikmalarni rivojlantirishga va vaqt o'tishi bilan takomillashtirishga yordam beradi.

Kompozitsion qobiliyatlarni rivojlantirish metodikasining o'ziga xoslik xususiyati talaba bilan istalgan vaqtda yakka tartibda ijodiy yondashuv asosida va muddatsiz shug'ullanish bilan belgilanadi. Unda talabanning imkoniyatlaridan kelib chiqilib nazariy, amaliy va metodik mashg'ulotlar tashkil etiladi. Bunda mashg'ulotlarning shakli rang-barang bo'lishiga e'tibor qaratilib, qaysi mashg'ulot shakli amaliy samara bersa, shu mashg'ulot turi tanlanadi.

Kompozitsion qobiliyatlarni rivojlantirish metodikasining o'ziga xoslik xususiyatida shuningdek, ta'lim beruvchilarning faol bo'lishi ham taqozo etiladi. Chunki ta'lim beruvchilar o'quv materiallarini avvaldan va yangi ma'lumotlar asosida tayyorlashi, ularni talabalarga o'z vaqtidav yetkazishi hamda maxsus topshiriqlar vositasida talabalarning o'zlashtirish darajasini nazorat qilib borishi muhim hisoblanadi.

Kompozitsion qobiliyatlarni rivojlantirish metodikasining amaliylik xususiyatida pedagogik va psixologik metodlarning keng hamda uyg'un qo'llanishi bilan belgilanadi. Pedagogik metodlarning tushuntirish, izohlash, sharhlash va yo'naltirish kabi xususiy metodlari kompozitsion qobiliyatlarni rivojlantirish metodikasining amaliylik jihatlarini belgilaydi. Psixologik metodlarning ishtirak, ruhiy ko'niktirish, murakkab holatlardan chiqib ketishga yo'naltirish kabi xususiy metodlari kompozitsion qobiliyatlarni rivojlantirish metodikasining amaliy omillaridan hisoblanadi. Shu sababli kompozitsion qobiliyatlarni rivojlantirish metodikasida amaliylik xususiyati mavjudligi mazkur texnologiyaning negizlaridan birini tashkil etadi.

Kompozitsion qobiliyatlarni rivojlantirish metodikasi talabani mutaxassis sifatida shakllanishiga nafaqat zamin tayyorlaydi, balki uni ijtimoiy jamiyatning qaysi faoliyat turida istiqbolli faoliyat olib borishini kafolatlaydi.

Kreativ yondashuv jarayonida talabani faoliyat yo'nalishlarini bizning fikrimizcha quyidagi asosiy komponentlardan iborat bo'ladi, bular: Ijodkorlik - original va tasavvurdagi g'oyalarni yaratish qobiliyati; amaliy faoliyat – amaliy va laboratoriya mashg'otlariga oid faoliyat; refleksiv faoliyat o'z-o'zini baholashga doir faoliyat va individual faoliyat – bu nazariy, amaliy, refleksiv va mustaqil faoliyatlarni o'zida mujassam etuvchi faoliyat turi hisoblanadi. Kompozitsiya qobiliyatini rivojlantirish odatda amaliyot, o'rganish va fikr-mulohazalarni o'z ichiga oladi, bu talabalarga o'z mahoratini oshirish va yanada murakkab va ta'sirli kompozitsiyalar yaratish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ozodboyev, I. O. (2022). DRAWING ASSEMBLY DRAWINGS USING AUTOCAD COMPUTER GRAPHICS SOFTWARE. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 70(11), 1085-1091.
2. Hayitov, J. M. O. G. L. (2022). Muhandislik grafikasi fanlarini axborot-kommunikasiya texnologiyalari yordamida o'qitish orqali talabalarni ijodkorlik qobiliyatini oshirish. *Science and Education*, 3(11), 760-767.
3. Jumayev, I. O. (2022). USING THE MOST CONVENIENT METHOD OF FINDING EQUAL SIDED POLYGONS (By Dividing the Diameter into Equal Sections). *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 1271-1279.
4. Achilov Nurbek Norboy o'g'li (2020). The use and importance of the three-dimensional features of the auto cad program in drawing projects in public schools. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8 (3) Part II, 189-192.
5. Javahir Makhtumkul ugli Hayitov. (2022). TEACHING DRAWING SCIENCES USING COMPUTER GRAPHICS PROGRAMS. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 1261-1270. Retrieved from <https://www.giirj.com/index.php/giirj/article/view/3925>
6. Каримович, М. Ш., угли, М. Э., & угли, Х., Ж. М. (2021). Определения параметров отсеков поверхностей второго порядка по заданному объему. *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF MATHEMATICAL THEORY AND COMPUTER SCIENCES*, 2(5), 32–34. Retrieved from <https://cajmtcs.centralasianstudies.org/index.php/CAJMTCS/article/view/84>

7. Kukiev, B., O'g'li, N. N. & Shaydulloyevich, B. Q. (2019). Technology for creating images in autocad. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 7 (12), 49-54.
8. Jumayev, I. O. (2021). CHIZMACHILIK DARSLARIDA DIDAKTIK O'YINLARDAN FOYDALANISH METODIKASI. Экономика и социум, (11-2 (90)), 798-808.
9. Achilov Nurbek Norboy o'g'li (2020). Pedagogical and psychological fundamentals of formation of space imagination and creative ability in students. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8 (4), Part II, 38-40.
10. Norboy o'g'li, A. N., Shaydulloyevich, B. Q., & Bahodir o'g, K. K. B. li & Jumayev Isroil Omandovlat o 'g 'li (2020). Methods of developing creative abilities in children. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8(10), 151-153.
11. Jumayev, I. (2020). The conveniences of teaching using autocad software. Экономика и социум, (10 (77)), 94-97.
12. Achilov Nurbek Norboy o'g'li, Bekqulov Quدرات Shaydulloyevich, Ko'kiyev Boburmirzo Bahodir o'g'li & Jumayev Isroil Omandovlat o'g'li (2020). Methods of developing creative abilities in children. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8 (10) Part II, 151-153
13. Omandovlat o'g'li, J. I. (2020). Chizmachilik darslarida autocad dasturidan foydalanishning yutuq va kamchiliklari tahlili.”. Maktab va hayot MAXSUS SON, 2.
14. Achilov N.N., Ko'kiyev B.B., Bekqulov Q. Sh. YAQQOL TASVIRLARNI BAJARISHDA AUTOCAD DASTURIDAN FOYDALANIB LOYIHALASH Мугаллим х,эм Узлуксиз билимлендириу илимийметодикальщ журналы №2 2020 ISSN 2181-7138
15. Xalimov Moxir, Achilov Nurbek, Bekqulov Quدرات, Xo'jaqulov Elbek, Ko'kiyev Boburmirzo CHIZMACHILIK VA CHIZMAGEOMETRIYA FANLARIDA BURCHAK TOPISHNING BAZI USULLARI
16. Achilov Nurbek Norboy Uglu Methods of Using Game Technologies in the Development of Lesson Effectiveness and Creative Abilities in Drawing Lessons International Journal of Psychosocial Rehabilitation, Vol. 24, Issue 05, 2020 ISSN: 1475-7192
17. Ibragimov X.X. (2023). From the History of Pedagogical Problems of the Development of the People's Practical Decorative Art. Diversity Research: Journal of Analysis and Trends, 1(3), 300-310. Retrieved from <https://academiaone.org/index.php/2/article/view/147>